

Toespraak burgemeester Huri Sahin

Speech plaatsing Struikelsteen bij Willem Marisstraat 9
ter nagedachtenis van Johannes Wilhelmus van der Kraan

Dames en heren, beste aanwezigen,

We staan hier vandaag, 4 maart, op een bijzondere plek: Willem Marisstraat 9. Maar niet alleen de plek is bijzonder: ook de datum. Vandaag is het namelijk de geboortedag van Johannes van der Kraan (de opa van Maria) én van Johannes van Loon (de broer van Maria). Want ruim 80 jaar geleden is hier Johannes Wilhelmus van der Kraan gearresteerd door de Arbeidskontroldienst. Via Kamp Amersfoort is hij gedeporteerd naar concentratiekamp Neuengamme. Hij was als dwangarbeider verplicht in Frankfurt te werk gesteld. En kwam zelfs in een politiecel terecht vanwege “werkvertraging” en onvriendelijke uitspraken over Duitsland. Na zijn verlof in de zomer van 1944 is hij niet meer teruggegaan, waarna hij op 8 september werd opgepakt en nooit meer terugkwam.

Niemand hoorde meer wat over hem, maar zijn naam werd niet vergeten. Men sprak wel over hem, maar niemand wist hoe het hem vergaan was. Behalve zijn vader: hij koos ervoor om het bericht van Johannes' dood op 9 juni 1945 en de herbegraving in Loenen in 1953 voor zichzelf te houden om zijn gezin niet te belasten met het verdriet. We kunnen het ons tegenwoordig haast niet voorstellen. Vader stond dus alleen aan het graf van zijn zoon en ging af en toe op zijn Solex vanuit Rijswijk naar Loenen, maar niemand wist waarom... Het verdriet en het gemis bleef in het gezin, maar Johannes' naam bleef wel genoemd. Zo werd hij niet vergeten.

Het deed me denken aan het gedicht “Naam” van Gerry den Otter, waarvan ik enkele dichtregels wil citeren:

“Naam”

“Streep hun naam niet door
Al zijn zij tot stof vergaan.
Streep hun naam niet door
Alsof zij nooit hebben bestaan

...

Streep daarom hun naam niet door
Noem hun naam en laat me weten
Dat ook jij niet zult vergeten.
Zo alleen kan ‘k verder gaan.”

In 2023 werd er een portemonnee gevonden in de archieven van het Duitse Bad Arolsen met een werkvergunning van Johannes erin. Deze is gevonden door een aantal Nederlandse vrijwilligers van de Archieven Bad Arolsen en het Herinneringscentrum Kamp Amersfoort. Eén van de vijf vrijwilligers, Ellen de Visser, is hier vandaag ook aanwezig. Toen de portemonnee met het bijbehorende dossier werd overhandigd aan zijn familie werd het verhaal van Johannes bekend: de cirkel was rond. Zo kon de familie eindelijk afscheid nemen van hun oom en weer verder, mét zijn naam in hun hart. Maar ook van hun moeder, broers en zussen, want hoe troostend had het geweest als ook zij dit nog hadden geweten...

En met het plaatsen van een Stolpersteine ... een struikelsteen ... zal de herinnering blijven voortleven. Niet alleen bij de familie, maar door iedereen die de steen tegenkomt op zijn pad en even stil zal staan om zijn naam te noemen:

Johannes Wilhelmus van der Kraan

Want dát is de bedoeling van deze struikelstenen, die kunstenaar Gunter Demnig heeft gemaakt: je moet je buigen om de tekst te kunnen lezen en dan struikel je met je hoofd en je hart over de persoon en zijn verhaal. **Om hen nooit te vergeten.**

Maria van Loon, zijn nicht, heeft deze procedure in werking gezet en zal bij de Rijswijkse Dodenherdenking komende 4 mei het hele verhaal van Johannes vertellen. Ik nodig u dan ook van harte uit om daarbij aanwezig te zijn en niet alleen Johannes te herdenken, maar ook alle andere slachtoffers die hun leven hebben gegeven.

Dan geef ik nu graag het woord aan Wim Dammers van de Historische Vereniging Rijswijk.

Dank u wel.